УДК 338.262 JEL Classification Code: O13, P28, Q43

С. Рассадникова **S. Rassadnikova**

УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНІВ В АСПЕКТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

MANAGEMENT BY THE SYSTEM OF REGIONS ENERGY SECURITY IN THE ASPECT OF STATE ECONOMIC SECURITY

У статті визначено концептуальні засади підвищення ефективності управління енергетичною безпекою регіонів. На основі систематизації існуючих у науковій літературі концепцій і поглядів запропоновано методологію управління енергобезпекою регіонів. Досліджено чинники зовнішнього і внутрішнього середовища, негативні наслідки нестабільного енергозабезпечення, управління енергетичною безпекою підприємства. Обґрунтовано необхідність розробки та впровадження оптимальної стратегії управління регіональною енергобезпекою в умовах зростання диференціації регіонів за рівнем їх енергетичної безпеки і чинників (загроз) розвитку, ідентифіковано об'єкт управлінського впливу, принципи й індикатори його ефективності та методи управління, що передбачають інтеграцію інтенсивного, інноваційного і перспективного напрямів використання та розвитку енергетичного потенціалу. Досліджено фактори стійкого розвитку паливно-енергетичного комплексу країни. Подано організаційно-економічну систему заходів для стійкого розвитку ПЕК, яка включає розвиток сировинної бази енергоносіїв.

Ключові слова: *енергетична безпека, енергозбереження, енергоефективність, ресурси і фактори виробництва, регіон.*

Постановка проблеми. Значення економічної безпеки полягає у створенні матеріальної бази для розвитку регіону. Діяльність держави спрямована на захист економічних інтересів різних рівнів соціально-економічної системи регіону. Здійснення пріоритетних завдань забезпечення економічної безпеки регіону нерозривно пов'язане з необхідністю вдосконалення механізму управління процесом забезпечення економічної безпеки регіону. Механізм економічної безпеки являє собою систему організаційних заходів, економічних і правових реформ з метою запобігання економічним ризикам. Управління економічною безпекою – це планування, мотивація, організація, координація діяльності в галузі економічної безпеки, а також контроль і облік її реалізації. Таким чином, процес управління з метою забезпечення економічної безпеки регіону лежить у двох вимірах: економічна політика, спрямована на реалізацію національних інтересів України, та регіональна економічна політика, яка спрямована на забезпечення економічної безпеки регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні окремим проблемам забезпечення економічної безпеки України приділено багато уваги вітчизняними науковцями, серед яких В. А. Жовтянський, В. В. Микитенко, М. М. Мітрахович, О. М. Суходоля та інші. Їхні наукові здобутки є важливим фундаментом для подальших наукових досліджень і розробки напрямів підвищення ефективності управління системою енергетичної безпеки регіонів.

Метою статті є розробка напрямів підвищення ефективності управління системою енергетичної безпеки регіонів.

Розвиток економіки під впливом ринкових механізмів, інтеграція України у світові економічні відносини визначили як найважливішу функцію держави забезпечення економічної безпеки. Це викликано тим, що ринкові відносини не здатні виконувати цю функцію, а економічні інтереси господарюючих суб'єктів можуть суперечити національним інтересам, тому що, в першу чергу, мають на меті у своїй діяльності максимізацію доходів, максимальну експлуатацію природних, виробничих і трудових ресурсів.

Сучасний рівень теоретичної розробленості проблем і сутності енергетичної безпеки виявляє певні прогалини і фрагментарність опису окремих її аспектів на мезорівні, зокрема такої важливої сфери, як побудова системи державного управління енергетичною безпекою для регіональних утворень з урахуванням їх специфіки і особливостей функціонування.

Згідно з теорією управління класична система управління розглядається як певна сукупність двох підсистем у найзагальнішому вигляді або, інакше кажучи, як певний тип взаємодії між двома

суб'єктами, один із яких у цій взаємодії знаходиться в позиції суб'єкта управління, а другий – в позиції об'єкта управління [1].

Суб'єкт управління (керуюча підсистема) надсилає об'єкту управління (керованій підсистемі) цілеспрямовані керуючі дії (команди), які містять у собі в явному або непрямому вигляді інформацію щодо того, як повинен функціонувати в подальшому об'єкт управління, при цьому об'єкт управління (керована підсистема) отримує управлінські команди і функціонує відповідно до змісту цих команд.

Формування системи управління енергетичною безпекою регіону неможливе без виділення суб'єкта управління, побудови його організаційної структури та ієрархії, що вказує на багатоступінчастість управління. При ієрархічній побудові систем нижні рівні управління відрізняються найбільшою швидкістю реакції і швидкістю переробки сигналів, що надходять від об'єкта управління. Чим менш різноманітні сигнали, тим швидша реакція (відповідь на інформацію), а у міру підвищення рівня ієрархії дії стають більш повільними, але відзначаються великою різноманітністю. У загальному випадку управління з ієрархічною структурою ґрунтується на тому, що кожна з підсистем вирішує деяке закріплене завдання в умовах відносної самостійності і координації з боку систем вищого рангу.

До основного суб'єкта в ієрархії управління безпекою на рівні регіону можна віднести державні органи влади, які здійснюють процес управління за допомогою реалізації конкретних функцій через законодавчі, виконавчі та судові гілки влади. Така особлива роль державних і муніципальних органів зумовлена багатоаспектністю проблеми управління енергетичною безпекою, яка стосується різних сфер діяльності: галузевих (власне всіх галузей ПЕК, споживачів – галузей ПЕР) і функціональних (забезпечення економічної безпеки, управління надзвичайними ситуаціями, матеріально-технічне постачання, виробництво і реалізація податкової, кредитної, цінової, інвестиційної, регіональної та енергетичної політики). Крім того, життєво важливою для економіки і населення регіону є наявність злагодженої і чіткої координації дій зазначених органів влади [2].

Будь-яка система управління функціонує відповідно до конкретних цілей, що визначають загальні для всіх компонентів правила взаємозв'язків, тобто управління і цілепокладання органічно пов'язані один з одним. Не всяка сукупність компонентів є системою, а тільки така, в якій компоненти пов'язані між собою функціональною взаємодією і реалізують цільову функцію. Для формування структури цілей необхідно використовувати класичну схему «дерева» (ієрархії цілей, що являє собою декомпозицію цілей вищого рівня в цілі нижчого рівня.

Виходячи з цілей системи, можна сформувати основні пріоритети і розглядати їх як орієнтири перспективного розвитку в галузі управління паливо- і енергозабезпеченням регіону. При цьому їх вироблення можливе на основі зіставлення інтересів їх носіїв (суспільство, регіон, територія, організація, особистість) на кожному рівні і виявлення їх суспільної значущості, ступеня актуальності, тобто визначення ключових, виключно важливих для конкретного рівня інтересів.

Як об'єкта управління енергетичною безпекою розглядаються сфери, що породжують загрози, які можуть справляти дестабілізуючий вплив на рівень забезпечення економіки та населення регіону паливно-енергетичними ресурсами в необхідних кількості та якості на поточний момент і на перспективу. Відомі класифікації загроз енергетичній безпеці України визначають такі їх види, як економічні, соціально-політичні, техногенні, природні, зовнішньополітичні та зовнішньоекономічні загрози, а також загрози кількісних і структурних диспропорцій у паливно-енергетичному комплексі та недосконалого управління.

Зовнішні та внутрішні загрози енергетичній безпеці у зазначених класифікаціях були визначені згідно з позицією розгляду енергетичної безпеки як явища національного чи міжнародного характеру і, як результат, до внутрішніх загроз були віднесені об'єкти і сфери, що генерують загрози всередині країни, а до зовнішніх – загрози, що виходять від світового соціально-економічного, політичного простору. Для регіональної безпеки зовнішні загрози мають меншу актуальність, тому що регіони здійснюють більшою мірою міжрегіональну взаємодію з метою стабільності та збалансованості забезпечення паливно-енергетичними ресурсами і підвищення рівня енергетичної безпеки.

Таким чином, пропонується класифікувати внутрішні й зовнішні загрози відносно паливно-енергетичного комплексу і систем енергетики, що входять у нього. До загроз, породжуваних паливно-енергетичним комплексом та системами енергетики (СЕ), слід віднести внутрішні загрози, а до зовнішніх загроз – загрози, які породжуються іншими системами та об'єктами, що існують поза ПЕК і СЕ. В таких умовах актуалізується розуміння, що зовнішні загрози можуть негативно впливати на стан ПЕК і СЕ (аж до повної дестабілізації) та її найважливіших елементів, що, безумовно, вимагає їх обліку.

В широкому плані, зазначене розуміння обумовлює вимогу до наявності відповідного суб'єкта управління енергетичною безпекою регіону, який повинен мати реальні можливості для реалізації управлінських імпульсів на мезорівні. У свою чергу, у вузькому розумінні, для суб'єкта управління актуалізуються питання розробки і реалізації заходів, спрямованих на формування таких елементів та організаційно-виробничих структур, які дозволяють ПЕК і СЕ стійко функціонувати і забезпечувати потреби регіону, населення, господарського комплексу, галузей виробничої і невиробничої сфери в паливно-енергетичних ресурсах. Зовнішні загрози для ПЕК і СЕ можуть бути економічного, соціального, техніко-технологічного, природно-кліматичного, управлінського та іншого характеру [3, с. 121–122].

До зовнішніх економічних загроз слід віднести фактори та умови загальноекономічного і специфічного походження, що впливають на рівень надійності, доступності, бездефіцитності паливо- та енергопостачання регіону, а саме залежність від міжтериторіальних поставок, слабкість господарських зв'язків, загальний інвестиційний спад, фінансову нестабільність та низьку енергоефективність економіки. Соціальні зовнішні загрози можуть бути обумовлені розвитком суспільних рухів антиенергетичного спрямування, негативним ставленням до діяльності підприємств паливно-енергетичного комплексу широких мас населення, збільшенням соціальної напруженості в умовах гострого дефіциту паливно-енергетичних ресурсів, міжнаціональними конфліктами, протиправними діями регіональних влад, криміналізацією «енергетичної сфери». Зовнішні природні загрози можуть проявлятися у формі сильних проявів нормальних природних процесів (суворі зими, маловодність річкового стоку та ін.) або стихійних лих, що можуть призвести до руйнування або значного пошкодження об'єктів ПЕК. Ці загрози вже відомі на стадії проектування і будівництва, тому передбачаються певні додаткові заходи з метою обліку проходження окремих природних процесів, які можуть викликати найтяжчі наслідки. Техніко-технологічні загрози зовнішнього походження можуть реалізовуватися у формі виникнення аварій, вибухів, пожеж антропогенно-техногенного характеру на об'єктах господарського комплексу регіону, які технологічно і просторово пов'язані з об'єктами підприємств ПЕК, а також науково-технічного відставання, збільшення частки морально застарілого і фізично зношеного устаткування [4].

Особлива група загроз – це управлінські загрози, які викликані недосконалістю управління ПЕК та енергетичною безпекою з боку органів влади. Внутрішні загрози енергетичній безпеці регіону можуть бути інвестиційними, фінансовими, техногенними, управлінськими, кадровими та структурно-режимними, що виникають у разі диспропорції між концентрацією і деконцентрацією, централізацією і децентралізацією енергопостачання, а також при недостатності пропускної потужностей енергетичних зв'язків або високому рівні монополізації на регіональних паливно-енергетичних ринках. Всі перелічені загрози виявляють певні взаємозв'язки, коли реалізація одних загроз призводить до реалізації інших. Зокрема, наслідки економічних загроз, пов'язані з високим рівнем зносу виробничих потужностей підприємств ПЕК, можуть призводити до посилення і реалізації техногенних загроз, що виражаються у виникненні аварій, виходу з ладу енергооб'єктів, обмеження споживачів енергоресурсів, що вимагає комплексного підходу при реалізації управлінських впливів.

До факторів, що перешкоджають забезпеченню енергетичної безпеки, слід віднести нерівномірність розподілу запасів енергоресурсів між регіонами. Ці фактори стають домінуючими на тлі відсутності єдиної світової енергетичної концепції і світової фінансової кризи. У той же час сприятливими факторами можна вважати відносно теплі зими останніх 25 років; достатній рівень накопичених запасів енергоносіїв, відкриття нових родовищ енергоресурсів, збільшення частки використання альтернативних і відновлюваних джерел енергії, розроблення, впровадження та застосування безвідходних і ресурсозберігаючих технологій та ін. [5].

З метою запобігання реалізації загроз енергетичній безпеці суб'єкт управління робить вплив через економічні, організаційні, правові механізми та їх універсальні структурно-інвестиційні, податкові, цінові, нормативно-правові та інші інструменти. Структурно-інвестиційний інструмент повинен реалізовуватися державними структурами спільно з підприємствами паливно-енергетичного комплексу, що обумовлено необхідністю значних обсягів інвестицій по ряду напрямів, тривалих термінів окупності за відсутності явних і близьких перспектив одержання вигід від капіталовкладень, що й вимагає здійснення додаткового інвестування з боку державних і муніципальних органів влади. Грошово-кредитний інструмент може трансформуватися в практику пільгового кредитування заходів, спрямованих на модернізацію та підвищення надійності обладнання підприємствами паливно-енергетичного комплексу, впровадження енергозберігаючих технологій, створення інформаційних систем та ін. Податковий інструмент передбачає, насамперед, пільгове оподаткування для підприємств та організацій, які зменшують ставки податків господарюючим суб'єктам, що реалізують заходи, спрямовані на підвищення енергетичної безпеки.

З допомогою цінового інструменту здійснюється регулювання цін і тарифів на паливно-енергетичні ресурси, при цьому його використання має бути орієнтоване на пошук компромісу та узгодження інтересів виробників і споживачів електроенергії та економіки регіону в цілому. До особливих інструментів слід віднести нормативно-правовий інструмент, що формує законодавчу базу, і програмно-цільовий, що передбачає розробку комплексних заходів для забезпечення енергетичної безпеки. Зазначені інструменти, що реалізуються через відповідні механізми, дозволяють здійснити ряд заходів та організувати прямий зв'язок з об'єктом управління енергетичною безпекою.

Крім прямого зв'язку, дуже важливим є зворотний зв'язок як необхідна умова функціонування системи управління, яка сигналізує про досягнуті результати і дозволяє оцінити рівень відхилення системи від заданих суб'єктом управління параметрів і цілей. Стан об'єкта управління енергетичною безпекою і характер зворотного зв'язку (позитивний або негативний) після реалізації конкретних цілеспрямованих впливів можна оцінити на базі створення і розвитку безперервного моніторингу об'єктів, які генерують загрози паливо- і енергопостачанню, що передбачає створення багаторівневої і повномасштабної системи відстеження динаміки всіх основних показників забезпечення паливно-енергетичними ресурсами регіону. В кінцевому підсумку, такого роду система моніторингу дозволить виробити пріоритетні напрями розвитку ПЕК з позиції необхідності забезпечення енергетичної безпеки регіону.

Моніторинг енергетичної безпеки регіону доцільно здійснювати на основі процедури постійного відстеження значень індикаторів-показників та їх порівняння з пороговими значеннями. У разі перевищення порогових значень індикаторів формується критична величина, що не завжди означає ситуацію повного краху системи управління енергетичною безпекою та забезпечення паливно-енергетичними ресурсами регіону. Разом з тим, моніторинг показників-індикаторів – не єдиний інструмент оцінювання стану енергетичної безпеки. Не менш важливим є їх якісний опис, тим більше, що не всі загрози можуть бути досить повно розкриті кількісно [6].

При формуванні системи державного управління енергетичною безпекою регіону (СДУЕБР) слід орієнтуватися на класичну суб'єктно-об'єктну систему управління з урахуванням особливостей структури і змісту її основних компонентів. Як основні блоки СДУЕБР були виділені цільовий блок (цілі, завдання, принципи), блок об'єкта управління (внутрішні та зовнішні сфери, що породжують загрози), блок суб'єкта управління (організаційна структура, ієрархія, функції, принципи), блок прямого зв'язку (механізми, інструменти, заходи) і блок зворотного зв'язку (моніторинг, індикативний аналіз, індикатори, порогові значення).

Як основні характеристики ефективного управління енергетичними ресурсами слід розглядати:

−енергозбереження як характеристику поведінкової та технічної політики забезпечення енергобезпеки в рамках реалізації соціальної відповідальності суб'єктів;

−енергоефективність як характеристику економічної політики забезпечення оптимальної енергоємності і енергоспоживання виробничих систем;

−енергоконкурентність як характеристику політичного регулювання енергетичних ресурсів регіону [2].

Залежно від виявлених потреб і ресурсного потенціалу можна керуватися такими принципами:

1. Концепція інтенсивного використання (максимальної продуктивності від використання енергетичних ресурсів) полягає у використанні резервного енергетичного потенціалу: переведення резервного потенціалу в інвестиційний і, в подальшому, – в експлуатований. Нині така концепція є основною в системі регулювання економікою. Так, спроби залучення сировинної бази енергоресурсів та її використання за рахунок досягнення енергоефективності шляхом будівництва об'єктів відновлюваної енергетики спостерігається в багатьох регіонах України.

2. Концепція екстенсивного використання (максимального зростання) полягає в нарощуванні «інвестиційних» енергетичних ресурсів та переведенні у нього резервних і експлуатованих ресурсів. Інноваційний розвиток і формування великого портфеля інвестиційних пропозицій у рамках цього підходу характерні для регіонів, які реалізують масштабні проекти розвитку енергетичного комплексу, або для економічно розвинених регіонів, які здійснюють зовнішнє нарощування енергетичних ресурсів.

3. Концепція стратегічного використання (максимальної експлуатації) полягає у формуванні максимуму резервів енергетичних ресурсів і, по можливості, переведенні в нього експлуатованих та інвестиційних ресурсів. Така концепція характерна для регіонів, що концентрують енергетичний потенціал на стратегічно відкладений період, можливо, для його використання майбутніми покоління-

ми. Оптимальною стратегією управління енергобезпекою регіону буде інтеграція інтенсивного, інноваційного і перспективного напрямів використання та розвитку енергетичного потенціалу, з урахуванням особливостей і динаміки проходження інноваційних, інтеграційних, інвестиційних та інституціональних процесів.

Для регіонів України основна мета функціонування системи державного управління енергетичною безпекою полягає у підвищенні стану захищеності від загроз, задоволенні потреб регіону в паливно-енергетичних ресурсах. До основних пріоритетів були віднесені зниження залежності від зовнішніх поставок паливно-енергетичних ресурсів, диверсифікація паливно-енергетичного балансу, економне і ефективне використання ПЕР, сприяння розвитку ПЕК регіону. В структурі механізму функціонування системи державного управління енергетичною безпекою регіону важлива роль відводиться виконавчим органам державної влади України, які через відповідні механізми та інструменти реалізують заходи щодо запобігання та ліквідації загроз енергетичній безпеці.

Суб'єкт системи державного управління енергетичною безпекою регіону доцільно формувати на базі регіональних структур управління ПЕК, не руйнуючи налагоджених горизонтальної і вертикальної взаємодій в ієрархічній структурі управління. Впровадження нової структури – міжвідомчої комісії з питань енергетичної безпеки – дасть можливість забезпечити взаємодію територіальних структур органів виконавчої влади, виконавчих органів державної влади, органів місцевого самоврядування, а також підприємств і організацій з метою проведення узгодженої політики в галузі управління енергетичною безпекою. Створення такої структури дозволить ліквідувати інституційну роздробленість на численні цілі, інтереси і програми в сфері управління ПЕК, що породжує загрози енергетичній безпеці, а також дозволить більш масштабно поглянути на проблеми паливо- та енергопостачання регіону. Організаційно-технічне забезпечення міжвідомчої комісії необхідно закріпити за департаментом житлово-комунального господарства та комунальної енергетики адміністрації, який повинен виконувати аналіз і моніторинг стану об'єктів і сфер, що породжують загрози надійному забезпеченні потреб у ПЕР. Всі державні органи управління енергетичною безпекою регіону реалізують керуючі впливи через різні механізми, найважливішим з яких є правовий механізм. На поточний момент в регіонах України не сформована законодавча база таких найважливіших питань, як енергетична політика та енергетична безпека, що створює управлінські загрози для поточного і перспективного забезпечення потреб території в ПЕР [7].

Висновки. Управління безпекою розвитку регіонів як системи припускає, що методологія її формування має спиратися на міждисциплінарну основу – інтегровану сукупність не тільки системного, але й ресурсно-процесного підходів. При цьому ресурсно-процесний підхід дає змогу представити результат управління як сукупність різних типів ресурсів, кожен з яких може бути використаний різними способами для досягнення мети управління безпечним розвитком; розглядати розвиток та ресурсне забезпечення в єдиному комплексі.

Основою ефективного функціонування системи регіональної безпеки є:

1) управління стратегічними пріоритетами розвитку, до яких слід віднести: стратегічну стабільність, економічне зростання, науку, технології, освіту, культуру, охорону здоров'я, екологію живих систем, підвищення якості життя; 2) стабільність системи регіонального управління і контролю ключових активів розвитку (людський капітал, нормативні активи, матеріальні активи, процеси); 3) безперервний моніторинг і аналіз існуючих та можливих загроз безпеці регіону; 4) обґрунтування і проведення попереджувальних заходів у сфері забезпечення регіональної безпеки по областях забезпечення.

Управління безпекою розвитку регіонів повинне, в першу чергу, враховувати соціальний фактор, можливість підвищення ефективності управління безпекою розвитку регіону за рахунок стимулювання державою соціальної відповідальності, усвідомлення суб'єктами соціально-економічної системи своєї ролі в економічних відносинах суспільства і забезпечення балансу інтересів при досягненні спільних цілей розвитку.

В умовах побудови єдиної багаторівневої системи управління енергетичною безпекою саме зміна пропорцій у структурі існуючих відновлюваних і невідновлюваних джерел енергії з урахуванням економічної доцільності їх розвитку в перспективі (енергетичний потенціал) має стати основою розробки регіональних стратегій управління енергобезпекою. Ця керована зміна як процес передбачає виявлення, оцінювання, формування, використання та нарощування різного роду (в першу чергу інноваційних) енергетичних ресурсів, інтеграцію інтенсивного, інноваційного і перспективного напрямів використання та розвитку енергетичного потенціалу.

На підставі аналізу проблем практики стратегування та управління розвитком паливно-енергетичного комплексу, що отримала нормативне закріплення на регіональному рівні, можна зробити висновок про необхідність розробки і впровадження оптимальної стратегії управління регіональною енергобезпекою, що враховує тип регіону (рівень його соціально-економічного розвитку), фактори (загрози) розвитку в енергетичній сфері – техніко-технологічні, організаційно-правові, соціально-економічні, фінансові, техногенні, природні, а також інтенсивність проходження інноваційних, інтеграційних, інвестиційних та інституціональних процесів, які за певних умов прямо або побічно впливають на основні показники енергобезпеки регіону (енергозбереження, енергоефективність, енергоконкурентність) внаслідок успішної реалізації інноваційних, інтеграційних та інвестиційних проектів і заходів, в першу чергу, здійснюваних регіональними паливно-енергетичними компаніями та галузевими підприємствами.

Також необхідно доповнити існуючу нормативно-правову базу державного управління ПЕК рядом особливих законопроектів. До найважливіших напрямів підвищення енергетичної безпеки регіонів необхідно віднести будівництво вітроелектростанцій для ізольованих споживачів, розвиток місцевої вугільної бази, проведення активної паливо- і енергозберігаючої політики та ін. Заходи, спрямовані на поліпшення функціонування ПЕК: реконструкція і модернізація діючого обладнання на підприємствах ПЕК, заміна виробничих потужностей, що виробили свій ресурс; поліпшення виробничо-територіальної структури ПЕК за рахунок забезпечення раціонального поєднання централізації і децентралізації, концентрації та деконцентрації; підвищення інвестиційної привабливості та зміцнення фінансового стану підприємств ПЕК.

Список використаної літератури

1. Надтонка Т. Б. Енергетична безпека підприємства як інструмент забезпечення його сталого соціально-економічного розвитку / Т. Б. Надтонка, О. В. Амельницька // Економіка і організація управління. – 2010. – № 2 (8). – С. 15–23.
2. Микитенко В. На чому базується енергетична безпека держави / В. Микитенко // Вісник НАН України. – 2005. – № 3. – С. 41–46.
3. Лукін О. Ю. Вуглеводний потенціал надр України та основні напрямки його освоєння // Буріння. – 2009. – № 4. – С. 24–32.
4. Самборський В. О. Оцінка енергетичної безпеки підприємства як складова його стратегії енергетичної безпеки / В. О. Самборський // Вісник НТУ «ХПІ». – 2014. – № 34 (1077). – С. 163–168.
5. Інформаційний бюлетень НКРЕ №8 за станом на 27 серпня 2013 р. / НКРЕ. – К. : КВІЦ, 2013. – 308 с.
6. Накашидзе Л. В. Основные элементы инновационной комплексной системы климатизации, с использованием энергии альтернативных источников / Л. В. Накашидзе, В. А. Габринец // Строительство, материаловедение, машиностроение. Серия : Создание высокотехнологических экокомплексов в Украине на основе концепции сбалансированного (устойчивого) развития : сб. науч. трудов. – 2013. – Вып. 68. – С. 112–116.
7. Свірчевська Ю. А. Сутність енергетичної безпеки країни та чинники, що на неї впливають / Ю. А. Свірчевська // Геополітика і екогеодинаміка регіонів. – 2014. – Т. 10, вип. 2. – С. 222–228.

References

1. Nadtonka,T. B., Amel'nyts'ka, O. V. (2010), "Enterprise energy security as an instrument for its sustainable social and economic development" ["Enerhetychna bezpeka pidpryyemstva yak instrument zabezpechennya yoho staloho sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku"], *Ekonomika i orhanizatsiya upravlinnya*, No. 2 (8), pp. 15–23.
2. Mykytenko, V. (2005), "What state energy security is based on" ["Na chomu bazuyet'sya enerhetychna bezpeka derzhavy"], Visnyk NAN Ukrayiny, No. 3, pp. 41–46.
3. Lukin, O. Yu. (2009), "Carbohydrate potential of mineral resources of Ukraine" ["Vuhlevodnyy potentsial nadr Ukrayiny ta osnovni napryamky yoho osvoyennya"], *Burinnya*, No. 4, pp. 24–32.
4. Sambors'kyy, V. O. (2014), "Evaluation of enterprise energy security as a component of its energy security strategy" ["Otsinka enerhetychnoyi bezpeky pidpryyemstva yak skladova yoho stratehiyi enerhetychnoyi bezpeky"], *Visnyk NTU "KhPI"*, No. 34 (1077), pp. 163–168.
5. NKRE information bulletin [Informatsiynyy byuleten' NKRE] (2013), No. 8 on 27.08.2013, KVITs, Kyiv, 308 p.
6. Nakashidze, L. V., Gabrinets, V. A. (2013), "The main elements of innovation complex system of climatization with the use of energy from alternative sources" ["Osnovnyie elementy innovatsionnoy kompleksnoy sistemy klimatizatsiyi, s ispol'zovaniyem energiyi al'ternativnykh istochnikov"], *Stroyitel'stvo, materialovedeniye, mashinostroeniye. Seriya: Sozdaniye vysokotekhnologicheskikh ekokompleksov v Ukrayine na osnove kontseptsiyi sbalansirovannogo (ustoychivogo) razvitiya*, No. 68, pp. 112–116.

7. Svirchevs'ka, Yu. A. (2014), "The nature of state energy security and factors which influence on it" ["Sutnist' enerhetychnoyi bezpeky krayiny ta chynnyky, shcho na neyi vplyvayut'"], *Heopolityka i ekoheodynamika rehioniv*, vol. 10, No. 2, pp. 222–228.

S. Rassadnikova

MANAGEMENT BY THE SYSTEM OF REGIONS ENERGY SECURITY IN THE ASPECT OF STATE ECONOMIC SECURITY

In the article conceptual bases of the increase of management efficiency of energy security of regions are determined. On the basis of the systematization of concepts and views, available in scientific literature, the management methodology of energy security of regions is offered. The factors of external and internal environment, negative effects of unstable energy supply, management by energy security of an enterprise. are investigated. The necessity of developing and implementing the optimal management strategy for regional energy security in terms of the growth of regions differentiation according to their level of energy security and factors (threats) of the development is substantiated, the object of managerial influence, principles and indicators of its efficiency and management methods for the integration of intensive, innovative and promising areas for the use and development of energy potential are identified. The factors of sustainable development of fuel and energy complex of the country are researched. Organizational and economic system of measures for sustainable development of fuel and energy complex, which includes the development of raw materials base of energy resources, is given.

Keywords: *energy security, energy conservation, energy efficiency, resources and factors of production, region.*